

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 9

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 274 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-sentyabrda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessor
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Tijorat banklari kredit portfelini boshqarishning bozor mexanizmlari va ularni joriy etishdagi muammolar	21
Yusupov Shoxzod Maxmatmurodovich	
Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish davrlari ekonometrik modelini yaratish masalalari	24
Abdullayev Farxod Ozodovich	
Marketing yondashuvi asosida Sirdaryo viloyatining investitsion salohiyatini baholash usullari	35
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna	
Bevosita soliqlar ma'muriyatchiligi	41
Idirisov Alisher Otajonovich	
Soliq nazorati va transfert narxni belgilashda soliq nazoratini tashkil etishning xorij tajribalari	46
Abdiev Jaxongir Ibragimovich	
Soliq siyosati va strategiyasining ilmiy-nazariy tahlili	53
Djumaniyazov Marks Quranbaevich	
Pestel tahlili – muvaffaqiyatli investitsiya qarorlarini qabul qilish asosi	60
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan biznes loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari	67
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li	
The significance, problems and solutions of the green economy in the New Uzbekistan economy	74
Sattorova Mehriniso, Ibragimova Gulchehra Tohirovna	
O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni soliqqa tortishning joriy qilinishi va rivojlanish tendensiyasi	79
Otamuradov Nuriddin Najmiddinovich	
Korporativ boshqaruvni innovasion rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari	87
Xalmuradov Elmurod Dilmuradovich	
Международный опыт стимулирования инновационной деятельности	93
Абдиуалиева Гулзада Азатовна	
How does foreign direct investment promote economic growth?	98
O'tkirova Bonu Azamat kizi	
Mintaqalarni barqaror rivojlantirishning konseptual asoslari va ular evolyutsiyasi	102
Umarov Abduvaxob Tursunovich	
Technological Innovations of Electronic Payment Systems	107
Mirkomil Boboyorov Murodullaevich	
Ta'lim xizmatlari sohasida davlat-xususiy sherikligining rivojlanishida xorij tajribasining o'rni va ahamiyati	115
Imomov Xolmurod Norqul o'g'li	
O'zbekiston iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investisiya va xorijiy kreditlar jalb qilish samaradorligi tahlili	119
Maksudov Abdumalik Xodievich	
Davlat ehtiyojlari uchun tovarlar (ishlar, xizmatlar) xarid qilishni takomillashtirish	124
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	
Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatini rivojlanish holati va uning dolzarbligi	129
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li	

Turizmda innovatsiyalarni qo'llash imkoniyatlari.....	133
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Davlat budgetining solikli daromadlari tahlili	139
Abduraimova Nigora Radjabovna	
Soliq yuki soliq tizimining qanchalik samarali ekanligini aniqlovchi muhim mezon	143
To'la'kov Ulug'bek Toshmamatovich	
O'zbekiston sanoat korxonalarida xom ashyo resurslaridan samarali foydalanishning hozirgi holati, muammolari va mintaqaviy xususiyatlari (qashqadaryo viloyati misolida)	151
Ochilov Akram Odilovich, Xazratov Sarvar Ibragimovich	
Состояние туристической инфраструктуры Ташкентской области.....	156
Гаппарова Майрамхон Зафар кизи	
Sanoatlashuvning ekologik ta'siri va "yashil" iqtisodiyotga o'tishning asoslari	161
Nosir Maxmudov, Lola Azimova	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda sinergetik ta'sirning nazariy asoslari	167
Maxmudova Zoxida Maqsudali qizi, Normurodov Xusan	
Davlat budjeti xarajatlaridansamarali foydalanishni takomillashtirish.....	173
Sherxon Tuychiyev	
Savdo korxonalarida ta'minot zanjirining asosiy bosqichlari va muammolari.....	177
Ergashev Jahongir Baxodirovich	
Kichik biznes subyektlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirish yo'llari	180
Ergashev Firuz Baxodirovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Budget tashkilotlarida qurilish-ta'mirlash xarajatlari hisobining asoslari.....	184
Azizova Zilola Lochin qizi	
Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahalliyashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	191
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Suv ekologiyasining asosiy yo'nalishi va uning fandagi o'rni.....	200
Musayeva Muqaddas Abdurashid qizi	
Анализ прибыли агропромышленности	204
Гафурова Азизахон Фатиховна	
Systematic analysis of briquette mass pressing equipment approach	209
Kobilov Khasan Khalilovich, Sharipova Nazira Rakhmatilloevna	
An Econometric Assessment of the Effects of Fintech on Economic Growth in Developed Countries	213
Anvarkhonov Abdulatifkhon Jamshidkhon ugli	
Raqamli iqtisodiyot rivojida korporativ boshqaruv faoliyatining roli	216
Muxitdinov Ulug'bek Diyarovich	
Значение промышленной сети в развитии деятельности предприятий малого бизнеса.....	221
Кодиров Жавлонбек Нематуллаевич	
Tadbirkorlik kambag'allikni qisqartirishning asosiy yo'nalishi.....	225
Xolmirzayev Abdulxamid Xapizovich	
Kichik biznes subyektlarida mahsulot ishlab chiqarishda innovatsiyani joriy etish masalalari	230
Mirzayev Kobii Nosirjonovich	
Investisiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini rivojlantirish mexanizmlari.....	236
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
Innovation iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida sifat menejmentini joriy etishning nazariy-uslubiy masalalari.....	242
Zarina Ashurova	

Social media marketing strategies for small businesses.....	247
Mannonov Shahzod Istam ugli	
Xalqaro shartnomalar qoidalarini qo'llashning xalqaro va milliy uslubiy tamoyillarining o'zaro ta'siri	250
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich	
Neft-gaz, yoqilg'i energetika sanoati sohasidagi yirik soliq to'lovchilarda soliq nazoratini samarali tashkil etish va takomillashtirish masalalari	258
Abdullaev Shuxrat Sultanbaevich	
Суть и значимость инновационных технологий в региональном управлении	266
Муминов Фазлиддин Хусниддин угли	

INNOVASION IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISH SHAROITIDA SIFAT MENEJMENTINI JORIY ETISHNING NAZARIY-USLUBIY MASALALARI

Zarina Ashurova

TAQU tadqiqotchisi

Annotatsiya: Maqolada innovasion iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida sifat menejmenti va uni rivojlantirish masalalari tadqiq etilgan. Sifat menejmentini joriy etishning nazariy-uslubiy asoslari yuzasidan mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy tadqiqot ishlari tahlil qilingan. Shuningdek, bugungi zamonaviy sharoitlarda sifat menejmentini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: menejment, sifat, sifat menejmenti, raqobat, raqobatbardoshlik, innovasion iqtisodiyot, sifat menejmenti tizimi, sifat menejmenti tamoyillari, ISO standartlari, umumiy sifat menejmenti.

Abstract: The article explores the issues of quality management and its development in the conditions of the formation of an innovative economy. Scientific research work of domestic and foreign scientists has been analyzed on the theoretical and methodological foundations of the introduction of quality management. Also, in today's modern conditions, priority areas for the development of quality management are indicated.

Key words: Management, quality, quality management, competition, competitiveness, innovative economy, quality management system, principles of quality management, ISO standards, principles of quality management, ISO standards, general quality management.

Аннотация: В статье рассмотрены вопросы управления качеством и его развития в условиях формирования инновационной экономики. Проанализированы научно-исследовательские работы отечественных и зарубежных ученых по теоретико-методическим основам внедрения менеджмента качества. Также указаны приоритетные направления развития менеджмента качества в современных условиях.

Ключевые слова: Менеджмент, качество, менеджмент качества, конкуренция, состязательность, инновационная экономика, система менеджмента качества, принципы менеджмента качества, стандарты ISO, принципы менеджмента качества, стандарты ISO, общий менеджмент качества.

KIRISH

Bozor iqtisodiyotining rivojlanishi va bozor mexanizmlarining murakkablashishi iste'molchilarning ehtiyojlari, talabi va dunyoqarashining o'zgarishi bilan chambarchas bog'liq. Ishlab chiqaruvchilarning bozordagi harakatlari raqobat muhitida ularning strategiyalarini belgilab beradi. Mahsulot sifati bu raqobatdagi asosiy omil hisoblanib, xaridorlar uchun mahsulotning jozibadorligini oshirish va bozordagi mavqeini mustahkamlashda muhim o'rin tutadi.

Sotuvchi va xaridor o'rtasidagi baholar va sifat masalalari bo'yicha kelishuvlar hamda raqobat muhiti mahsulotning bozordagi muvaffaqiyatiga ta'sir qiladi. Shu bois, sifat menejmentining samarali tashkil etilishi iqtisodiyotning dolzarb masalalaridan biri bo'lib, ishlab chiqaruvchilar uchun raqobatbardoshlikni oshirish, mijozlar talablarini qondirish va bozorda o'z o'rnini saqlab qolish imkoniyatini beradi. Bu iqtisodiy o'sishga katta hissa qo'shadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Sifatli mahsulot ishlab chiqarish korxonalarning texnik-iqtisodiy ko'rsatkichlari va ishchi-xizmatchilarning mehnat unumdorligida o'z aksini topadi. Mahsulot sifati yaxshilangani sayin ijtimoiy mehnat unumdorligi ortadi. Masalan, bir xil hajmdagi mahsulotlar sifat ko'rsatkichlari yaxshilanganda, ularning bahosi oshadi va tovar qiymati ko'payadi. Bu esa ishchilar soni o'zgarmagan holda har bir ishchiga to'g'ri keladigan o'rtacha tovar mahsuloti ko'payishiga olib keladi va mehnat unumdorligini oshiradi.

Raqobatga asoslangan iqtisodiyot sharoitida har qanday tashkilot va korxona sifatni boshqarishga alohida e'tibor qaratishi lozim. Yuqori sifatli mahsulot va xizmatlar raqobatbardoshlikning asosiy ko'rsatkichidir. Shuning uchun sifat menejmenti tizimini takomillashtirish yuzasidan tadqiqotlar olib borish hozirgi paytda juda muhimdir. Bu tadqiqotlar orqali korxonalar raqobatchilarga qarshi kurasha olish va iste'molchilarning talablariga to'liq javob berish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Sifat menejmentini joriy etishning nazariy-uslubiy masalalari zamonaviy biznesda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayon sifatni boshqarish tizimini samarali tashkil etish, korxonada sifatni ta'minlash uchun zarur metodologiyalarni ishlab chiqishni talab qiladi. Sifatni boshqarishning nazariy asoslari, standartlar va falsafalar korxonalarning strategik maqsadlariga muvofiq ravishda rivojlanishini ta'minlaydi. Prosesslar aniqligi resurslardan samarali foydalanish va personal tayyorgarligi sifati boshqaruvida muhim o'rin tutadi. Shuning uchun sifat menejmentini joriy etishda barcha elementlarni birlashtirgan kompleks yondashuv zarur. Ushbu masalalarni chuqur o'rganish raqobatbardoshlikni oshirish va mijozlar talablarini qondirishda asosiy omildir.

1970-yillarda rivojlangan mamlakatlarda inflyasiya sababli tovarlar sifatiga e'tibor qaratish zaruriyati yuzaga keldi. Bu davrda chet el mamlakatlarida raqobat kuchayib, asosan, Amerika bozorlarida sifat muammolari dolzarblashdi. Osiyo davlatlari bu vaziyatdan foydalanib, sifatli mahsulotlar ishlab chiqarishga o'tdi va Amerikaning sifatli mahsulot ishlab chiqarish tajribasini o'zlashtira boshladi.

Sifatli mahsulotlar ishlab chiqarish firmalar uchun yuqori foyda olish imkonini berdi. Shu sababli ko'plab kompaniyalar sifatli mahsulotlar ishlab chiqara boshladi. Bugungi kunda sifat menejmenti mahsulot rivojlantirishining har bir bosqichida sifatni nazorat qilishni anglatadi. Avvalda sifat bilan faqat ayrim xodimlar shug'ullanar edi, ammo hozirgi kunda sifat uchun to'g'ridan-to'g'ri boshqaruvchilar javob beradi. Bu o'zgarish sifat menejmentining strategik ahamiyatini oshirib, barcha bosqichlarda sifatni ta'minlash va yaxshilashga qaratilgan jiddiy yondashuvni talab qiladi.

Sifatni ta'minlash – iste'molchilarning talablarini to'liq qondirish, mahsulotdan uzoq vaqt foydalanishni ta'minlash va iste'molchilarni sifat bilan kafolatlash jarayonidir. Bu jarayon tayyorlovchi va buyurtmachi o'rtasida shartnoma asosida amalga oshiriladi. Sifatni samarali ta'minlash uchun yuqori rahbarlik quyidagi bo'limlarni o'z ichiga olgan qat'iy siyosatni belgilash zarur.

Yaponiyada sifatni ta'minlash quyidagi yo'nalishlarda rivojlanmoqda:

1. Nazoratga asoslangan sifatni ta'minlash: Sifatni nazorat qilish uchun qat'iy standartlar va proseduralar joriy etish, shu bilan birga sifatni doimiy ravishda monitoring qilish.

2. Ishlab chiqarish jarayonini boshqarishga asoslangan sifatni boshqarish: Ishlab chiqarish jarayonlarida sifatni boshqarish uchun zamonaviy texnologiyalar va metodlarni qo'llash, jarayonlarning har bir bosqichida sifat nazoratini o'rnatish.

3. Asosiy e'tiborni yangi xildagi mahsulotlarni ishlab chiqishga qaratilgan sifatni boshqarish: Yangi mahsulotlarni ishlab chiqishda sifatni yuqori darajada saqlash va innovasion yondashuvlarni qo'llash.

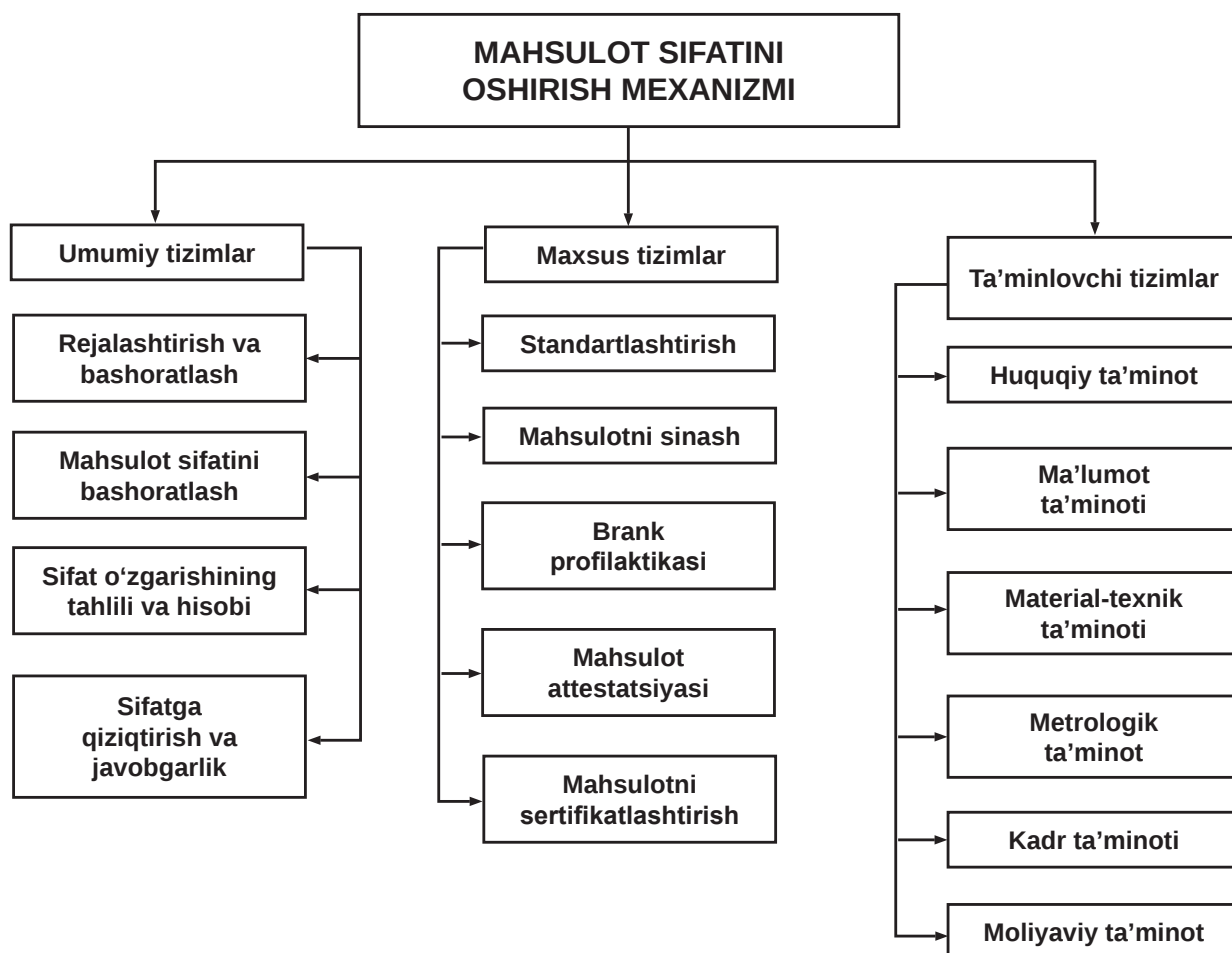
Bu mahsulotlarni raqobatbardosh qilish va iste'molchi talablarini qondirishda yordam beradi. Bu yondashuvlar sifatni ta'minlash va yaxshilashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, bozor talablariga mos keladigan mahsulotlar ishlab chiqarishga imkon beradi.

Sifatni boshqarish mexanizmi kengaytirilgan metodologik tarkibiy yondashuvlardan foydalangan holda ishlab chiqilgan bo'lib, umumiy, maxsus va ta'minot tizimlaridan iborat. Bu tizimlar birgalikda korxonadagi sifatni boshqarish jarayonining mexanizmini belgilaydi.

1. Umumiy tizimlar – sifat boshqaruvining asosiy funksiyalarini o'z ichiga oladi va sifat boshqaruvini tashkil etishning asosiy qismlarini belgilaydi. Ular korxonaning umumiy strategiyasiga mos keladigan sifatni boshqarish prinsiplarini o'z ichiga oladi.

- Maxsus tizimlar – sifat boshqaruviga xos bo'lgan jarayonlar ketma-ketligidan iborat. Ushbu tizimlar maxsus sohalarda, masalan, ishlab chiqarish jarayonlarida yoki xizmat ko'rsatishda sifatni ta'minlash va oshirishga qaratilgan amaliyotlarni o'z ichiga oladi.

- Ta'minlovchi tizim – sifat boshqaruvini turli darajadagi ma'lumotlar, axborot, xabarlar, kadrlar va resurslar bilan ta'minlashni o'z zimmasiga oladi. Bu tizim sifatni boshqarishda zaruriy resurslar va ma'lumotlar oqimini ta'minlash uchun muhimdir.

1-rasm. Sifat menejmenti mexanizmi tizimlari¹.

Ushbu tizimlarning birgalikda ishlashi korxonada mahsulot sifatini oshirish, raqobatbardoshlikni ta'minlash va mijozning talablarini qondirishda muhim rol o'ynaydi. Sifat boshqaruvining integratsiyalashuvi esa tashkilotning umumiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Hozirgi vaqtda mahsulotlar sifatini yaxshilash strategik muammo sifatida mamlakatimiz iqtisodiyotining stabilashuvi uchun muhim ahamiyatga ega. Sifatni oshirish jarayoni faqatgina foyda olish maqsadida emas, balki jamiyat ravnaqi uchun ham zarurdir. ISO standartlari universalligi bilan ajralib turadi, chunki ular mahsulotlarning har bir turiga nisbatan aniq o'lchovli mezonlar qo'y-maydi. ISO 9000 standartlari esa sifat tizimining ishlash metodologiyasini belgilab beradi, bu esa korxonalar tomonidan ko'rsatilayotgan mahsulotlarning yuqori sifatini ta'minlaydi. Bu tizim iste'molchilarning talablarini yuqori darajada qondirishga imkon yaratadi, natijada korxonalar raqobatbardoshligini oshiradi. Sifatni boshqarish jarayoni, shuningdek, iqtisodiyotning umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Standartlar to'plami 4 ta asosiy standartdan iborat:

1. ISO 9000:2000 "Sifat menejmenti tizimlari. Asosiy qoidalar va lug'at" – sifat menejmenti tizimlarining asosiy qoidalar va sifat menejmenti tizimi atamalarini izohlaydi.
2. ISO 9001:2000 "Sifat menejmenti tizimlari. Talablar" – sifat tizimlari uchun minimal zarur bo'lgan talablar majmuini joriy qilib, sertifikatlash va audit maqsadlarida qo'llaniladi.
3. ISO 9004:2000 "Sifat menejmenti tizimlari. Faoliyatni yaxshilash bo'yicha tavsiyalar" – korxonalarning samaradorligini oshirishga qaratilgan sifat menejmenti tizimlarini yaratish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalardan iborat.
4. ISO 19011 "Sifat menejmenti tizimini tekshirish va atrof-muhitni himoyalash bo'yicha yo'riqnomalar".

Tuzilishi va mazmuni bo'yicha o'zaro to'liq uyg'unlashtirilgan ISO 9001 va ISO 9004 standartlari asosiy hisoblanib, ular ham birga, ham alohida qo'llanilishi mumkin. Bundan tashqari, qo'shimcha 10000 seriyali ISO yordamchi standartlari guruhi ham mavjud bo'lib, bularga sifat menejmenti tizimiga taalluqli hujjatlarni ishlab chiqish, sifatning iqtisodiy masalalari, xodimlarni o'qitish, statistik usullarni qo'llash va hokozalar bo'yicha turli qo'llanmalar kiradi [8].

¹ Муаллиф ишланмаси.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bugungi kunda zamonaviy sifat menejmenti tizimini samarali joriy etgan korxonalar va tashkilotlar o'z mahsulotlari va xizmatlarining sifati orqali raqobatbardoshligini oshirishga erishadilar. Bu esa bozordagi pozitsiyasini saqlab qolish va mustahkamlash imkonini yaratadi. Sifat menejmenti, shuningdek, korxonalar va mamlakatning milliy mahsulotlari va xizmatlarining raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Natijada, iqtisodiyot tarmoqlari va sohalari, umuman, milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligi ortishi, aholi turmush darajasi va sifatining oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Sifatni yuqori darajada ta'minlash nafaqat korxona, balki butun mamlakat iqtisodiyoti uchun foydali bo'lib, mijozlar talablarini qondirish va ularning ishonchini oshirishga yordam beradi. Sifat menejmentini rivojlantirish korxona faoliyatini samarali boshqarishga yordam beradi. Yaxshi tashkil etilgan sifat boshqaruv tizimi mahsulot va xizmatlar sifatini oshiradi, bu esa mijozlar qoniqishini ta'minlaydi. Sifatni boshqarish jarayonlari orqali resurslardan samarali foydalanish va ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish mumkin. Bundan tashqari, sifat menejmenti korxonaning ichki jarayonlarini yaxshilashga yordam beradi, bu esa umumiy ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi. Raqobatbardoshlikni oshirish uchun zamonaviy standartlar va metodologiyalarni joriy etish zarur. Natijada, sifat menejmentining rivojlanishi korxonaning bozorga bo'lgan o'rnini mustahkamlab, iqtisodiy muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги ПФ-60-сон Фармони. lex.uz/docs/5841063
2. Нуриббетов Р. Замонавий сифат менежменти тизими ва уни жорий этиш масалалари. “Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар” илмий электрон журнали. № 3, май-июн, 2021 йил.
3. Samuelson P. *Ekonomika*. - M.: Infra-M, 1994. S. 41-47.
4. Азгалдов Г.Г., Гличев А. В., Панов В. П. Что такое качество? — М.: Экономика, 1968. С. 102-105.
5. Бузирев В.В., Чекалин В.С. *Экономика жилищной сферы*. — М.: Инфра-М, 2001. С. 53.
6. Версан В. Г., Чайка И. И. Системы управления качеством продукции. — М.: Стандартиформ, 2008. С. 71-73.
7. Бирюков, А. П. Основные принципы создания системы управления качеством функционирования ЖКХ с использованием современных информационных технологий и средств связи / А. П. Бирюков. М.: Юго-Восток-Сервис, 2005. 218 с.
8. www.standart.uz – Ўзбекистон техник жиҳатдан тартибга солиш агентлиги сайти маълумотлари.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

